

Per què Rússia començà la cursa espacial

El passat 4 d'octubre es compliren quaranta-dos anys del llançament de l'"Sputnik", el primer satèl·lit artificial de la Terra, per la Unió Soviètica. Amb aquest projecte, l'URSS inicià la conquesta de l'espai. Però els motius d'endegar-la tenien més a veure amb la propaganda de la "pàtria del socialisme" que amb objectius estrictament científics.

A centenars de quilòmetres per damunt dels nostres caps l'estació espacial Mir va encerclant el planeta. Un monument i paradigma de la conquesta de l'espai, que fou evacuat pels seus tripulants l'agost d'enguany després de tretze anys d'existència. Més d'un centenar d'astronautes russos, americans i europeus foren acollits pel Mir, alguns dels quals van romandre-hi molt més d'un any. Una estació que serà reemplaçada per la International Space Station sota control de la NASA (National Aeronautics and Space Administration), amb la participació dels Estats Units, Rússia, Europa, el Canadà i el Japó. Enguany s'hi han començat a instal·lar els primers mòduls i hi ha previst que entri en ple funcionament l'any 2004.

La conquesta de l'espai va començar ara fa quaranta-dos anys (el 4 d'octubre de 1957) amb el llançament de l'Sputnik, el primer satèl·lit artificial de la Terra, proveït d'un simple *beeper*: el seu càntic anunciava una nova alba per a la humanitat... Un esdeveniment que el diari *Pravda* va presentar amb grans titulars: *Doroga v kosmos*, "Drecera al cosmos". La sensació que produí a tot el món va anar acompanyada d'una gran sorpresa i consternació als Estats Units, que consideraven la Unió Soviètica un país tecnològicament endarrerit... El fet fou seguit per la missió del primer home a l'espai, Iuri Gagarin, el 12 d'abril de 1961, i de nou es produí una gran consternació als Estats Units, que veien l'accelerat programa espacial de la Unió Soviètica ben al davant dels esforços de la NASA.

El fet que la humanitat s'hagués després d'allò que durant milions d'anys ha estat la seva llar ancestral i s'hagués llançat a l'inhòspit buit de l'espai constitueix un esdeveniment històric de primeríssima magnitud, amb projeccions al futur ben impredecibles. Així cal preguntar-se: quin fou el motiu pel qual una nació com Rússia, eminentment rural, sotmesa durant segles als més cruels des-

potismes, que no ha conegut ni Renaixement, ni Il·lustració, amb una reduïda indústria..., com fou, doncs, que s'aboqués amb tant d'entusiasme i dedicació a la conquesta de l'espai? Un país cavalcant entre l'Àsia i Europa, submergit en el feudalisme medieval, que es converteix tot de sobte, amb apassionament, en el primer estat oficialment ateu de la història..., com és que aquest poble rus, amb arrels contradictòries, de profund fanatisme religiós i al mateix temps d'un acerb nihilisme, protagonista de la major revolució del segle XX, amb grans trasbalsos que encara continuen avui dia..., com és que va emprendre l'obertura del camí dels estels?, com s'explica?

Tot va començar en una petita localitat, Kaluga, ara fa prop d'un segle, quan un mestre d'escola, ànima visionària, Konstantin E. Tsiolkovski, va emprendre els primers estudis sobre la possibilitat de vols interplanetaris. Va dissenyar i assajar coets que eren propulsats per oxigen i carburant. Com a justificació i motiu dels estudis espacials, exclamà: "La Terra ha estat el bressol de la ment; però la humanitat no ha de viure sempre en un bressol..." A part aquest aspecte primari de l'arrel idealista de l'empresa russa en la conquesta de l'espai, cal cercar més pistes per comprendre els motius de la dedicació dels soviets a l'epopeia de l'espai, i la que apareixeria com a principal podria ésser la vàlua propagandística de tal iniciativa. Així en resultaria l'exaltació de la "pàtria del socialisme" amb la superioritat tecnològica, com ho demostrava la construcció durant els anys 30 d'enormes instal·lacions hidroelèctriques, el ràpid desenvolupament de l'aviació, a les quals s'ajuntaren, més tard, les no menys sensacionals d'haver aconseguit armes atòmiques, com també la primera central atò-

EFE

mica industrial i el primer vaixell, el *Lenin*, propulsat per energia nuclear. Però fou durant la Segona Guerra Mundial que va demostrar-se la superioritat tecnològica en el camp de l'armament convencional, quan els soviets varen sorprendre els alemanys amb la producció massiva de tancs de gran tonatge. Un esdeveniment més significatiu consistí en l'ús a gran escala de l'artilleria de coets tipus Katiuxa, que anaven arraimats i muntats en camions i que foren el terror de les tropes alemanyes que els denominaven "orgues de Stalin".

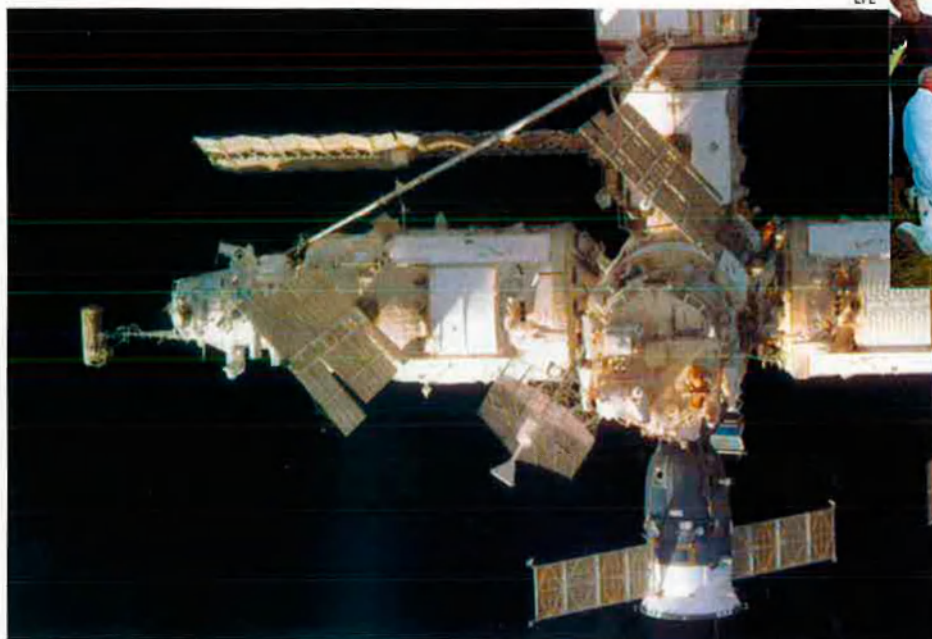
Era aquesta nova arma el preludi de la construcció, durant la postguerra, de coets de major potència, per als quals els soviets varen aprofitar -igual que els americans- l'experiència dels míssils V-2, emprats pels alemanys durant la Segona Guerra Mundial, i així, amb el secret paranoic acostumat, varen emprendre l'inici de l'era de l'espai.

A parer meu, caldria cercar unes altres dreceres per explicar l'obsessiva dedicació del poble rus a l'exploració de l'espai. Consistiria en les següents circumstàncies: la immensa planúria euroa-

El llançament de l'"Sputnik" fou seguit per la missió del primer home a l'espai, Iuri Gagarin (en aquesta pàgina). Els dos fets produïren una gran consternació als Estats Units, que veïen l'acelerat programa espacial de la Unió Soviètica ben al davant dels esforços de la NASA.

EFE

L'estació Mir (dalt) va constituir un altre dels episodis de la cursa espacial, que s'ha acabat definitivament amb l'evacuació, l'agost proppassat, dels astronautes (a la dreta) de l'últim projecte íntegrament soviètic. Com a símptoma dels nous temps, i també de la decadència de Rússia, la Mir serà reemplaçada per la International Space Station, sota control de la NASA i amb la participació dels EUA, Rússia, Europa, el Canadà i el Japó. A sota, en podem un observar un moment de la construcció.

siàtica imprimeix en l'ànima russa un caràcter ben peculiar. L'horitzó sense límits, que tant va alienar els invasors nazis durant l'estiu del 44, el cel obert i infinit; l'estepa no té paisatge (en rus han d'emprar la paraula germànica *Landschaft*). Com va observar Oswald Spengler en la seva *Decadència d'Occident* la paraula russa de "cel" és *nebo*, terme que constitueix una negació. Negació de què? No deu ésser l'arrel etimològica d'aquesta paraula *nebog* (en rus, *Bog*, és "Déu")? Segons aquesta derivació, la paraula russa de "cel" seria una negació, concretament, la negació de Déu i el reconeixement del buit de l'espai infinit. El cel seria, així, dessacralitzat, com ho va comprovar Iuri Gagarin, el primer home que va explorar l'espai i que, endoctrinat en l'ideal ateu marxista-leninista, va exclamar en òrbita: "Jo sóc l'àguila", i en tornant a la Terra va declarar candidament: "He pujat al cel i no he ensopagat amb esferes de vidre [que era la doctrina d'Aristòtil acceptada durant segles com a explicació de l'estructura del sistema solar], ni hi he vist verges, ni àngels, ni hi he sentit música celestial de Bach..." D'acord amb aquestes conjectures, l'epopeia de l'espai iniciada pels soviets tindria un fons consistent en

la conjuminació de l'esperit nihilista rus amb l'impuls de la doctrina materialista de Marx i Lenin i el seu missatge de la revolució mundial...

Els russos consideraven la iniciativa de l'espai no solament des del punt de vista propagandístic del comunisme, sinó també de l'orgull patriòtic, tenyida, fins i tot, d'una mena de religiositat.

El poble rus, que havia adoptat el comunisme, necessitava un *Er-satz*, un sucedani, de la religió per a la doctrina ateaista que imposava el marxime-leninisme. Havent sofert els efectes convulsius de la revolució, el poble rus "en separar-se de la fe en la germanor de Crist, cercava la camaraderia en l'Anticrist", com va manifestar Bèrdiaiev, el filòsof cristià rus.

Una mostra de l'esperit quasi religiós que informava l'empresa soviètica de l'espai, la constitueix el fet que els cosmonautes, abans d'entrar en els vehicles, passaven a signar en un llibre d'honor que hi havia a l'oficina Gagarin, el primer cosmonauta, mort en accident d'aviació l'any 1968. En l'actualitat els cosmonautes de l'era Ieltsin, fent una

ostentació més o menys sincera de religiositat ortodoxa, se senyen abans de pujar a bord... En contrast, el caràcter esportiu dels americans en la cursa de l'espai queda exemplificada en la pregunta feta, en una conferència de premsa abans de l'expedició de l'Apollo XI, a Neil Armstrong: "Per què va a la Lluna?" La resposta fou: "Perquè és allí..." Un contrast d'actituds que indica l'abisme que existia entre l'esperit tancat i autoritari soviètic i l'esperit obert i liberal d'Occident.

Alfred Giner Sorolla